

720

3453р

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА

ГАРГІН ВОЛОДИМИР ВЛАДИСЛАВОВИЧ

УДК 373.5.016 : 62 (477) «19/20»

**РОЗВИТОК МЕТОДИКИ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ
ЯК ГАЛУЗІ ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ
(друга половина ХХ – початок ХХІ століття)**

13.00.02 – теорія та методика навчання технологій

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2012

8488

НБ НПУ ім. М.П.Драгоманова

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Державному вищому навчальному закладі «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Коберник Олександр Миколайович,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини,
директор інституту природничо-математичної та
технологічної освіти.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Слюсаренко Ніна Віталіївна,
Херсонський державний університет,
професор кафедри педагогіки та психології;

кандидат педагогічних наук
Левченко Надія Григорівна,
Інститут педагогіки НАПН України,
старший науковий співробітник
лабораторії профільного навчання і
профконсультацій.

Захист дисертації відбудеться 11 вересня 2012 року о 14.00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.19 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9).

Автореферат розіслано 10 серпня 2012 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

М. П. Малєжик

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Відповідно до вимог державних документів України (Закон України «Про освіту», Державна національна програма «Освіта», Національна доктрина розвитку освіти) навчально-виховний процес у сучасній школі повинен здійснюватися на національному ґрунті, в органічному поєднанні з історичною суспільно-політичною діяльністю, сприяти примноженню вітчизняної наукової спадщини. Тому важливого значення набуває вивчення, пересомислення й об'єктивне висвітлення падбань української педагогічної науки, творче використання національного наукового й освітнього досвіду, сконцентрованих переважно в теоретичному доробку видатних учених, наукових шкіл, установ, що має стати важливим джерелом збагачення педагогічної теорії та практики сучасної освіти.

З огляду на це надзвичайно перспективним є дослідження тенденцій розвитку різних галузей педагогічної науки, серед яких чільне місце займає методика трудового навчання.

Вивчення минулого (проблем, ідей, концепцій, діяльності наукових шкіл, біографій учених) дає змогу зберегти й відтворити накопичені матеріали минулих років і цим уберегти майбутні покоління дослідників від можливих помилок, допомогти дати нову інтерпретацію деяким фактам, заповнити прогалини в історії вітчизняної педагогіки. Неможливо зрозуміти минуле без глибокого дослідження біографій учених, соціального життя співтовариства педагогів.

Використання взаємозв'язку між минулим і сучасним, творча реалізація позитивного досвіду й уникнення помилок є одними з головних завдань сучасної теорії та методики трудового навчання.

Зміни, які відбуваються в пошуках нового змісту, систем трудового навчання, інноваційних технологій, максимально актуалізують необхідність у вивченні історичного досвіду вітчизняної та світової наукової школи трудової підготовки.

Безпосередньо історичним аспектам трудового навчання присвячено небагато наукових праць. Так, розвиток змісту знань з елементів техніки в системі трудового навчання учнів загальноосвітньої школи в період 1931–1986 рр. досліджував О. М. Христіанінов, закономірності розвитку трудової підготовки учнів у загальноосвітніх школах України – А. В. Вихруц, особливості розвитку трудової підготовки учнів у загальноосвітніх школах у 1937–1954 рр. – В. М. Кухарський, систему трудової підготовки учнів у загальноосвітніх школах України в другій половині ХХ ст. – С. П. Дем'янчук, загальні тенденції трудової підготовки дівчат – Н. В. Слюсаренко, особливості підготовки вчителів трудового навчання у вищих навчальних закладах України в другій половині ХХ ст. – Б. В. Струганець.

Активну участь у становленні вітчизняної методики трудового навчання брали співробітники науково-дослідної лабораторії трудового навчання і виховання НДІП України, провідні вчені в цій галузі: Д. О. Сметанін, В. М. Мадзігон, Г. Є. Левченко, В. П. Тименко та інші.

Особливе місце в плеяді науковців, які обгрунтували методику трудового навчання, займає постать Д. О. Тхоржевського.

В останні роки з'явилися цікаві й перспективні напрацювання актуальних проблем технологічної освіти сучасними дослідниками (О. М. Коберник, М. С. Корець, Є. В. Кулик, Н. Г. Левченко, М. І. Піддячий, В. К. Сидоренко, Г. В. Терещук, В. П. Тименко, В. П. Титаренко та ін.), де обгрунтовуються концептуальні засади технологічної освіти учнів, сутність та методики застосування проектно-технологічної системи у трудовому навчанні, шляхи вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів технологій.

Незважаючи на те, що друга половина ХХ, а особливо початок ХХІ ст. особливо насичені змінами та прогресивними ідеями в трудовій підготовці, донині в педагогічних дослідженнях комплексно не проаналізовано специфіку наукових досліджень у теорії та методиці трудового навчання у вказаний період у контексті сучасних проблем модернізації освіти, не виокремлено ті позитивні результати історичного досвіду, які доцільно використати в наш час. Викладені вище міркування та аргументи обумовили низку суперечностей:

- між посиленням інтересу до історичних надбань різних галузей педагогічної науки та відсутністю цілісного наукового дослідження генезису методики трудового навчання у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.;

- між активним посиленням дисертантів на дослідження лабораторії трудового навчання і політехнічної творчості Інституту педагогіки НАПН України і відсутністю узагальненого аналізу її здобуктів у контексті розвитку методики трудового навчання;

- між визнанням внеску Д. О. Тхоржевського в розвиток теорії і методики трудової підготовки та недостатнім вивченням його наукової і творчої спадщини;

- між оцінкою ролі сучасних дослідників у сфері методики трудового навчання і відсутністю досліджень, присвячених систематизації власне їхнього авторського погляду на цю проблему.

Тому актуальність проблеми, її винятково важливе соціально-педагогічне значення, наявність суперечностей, що стосуються історії становлення і розвитку методики трудового навчання як галузі педагогічної науки, дали підстави для обрання теми нашого дослідження: **«Розвиток методики трудового навчання в Україні як галузі педагогічної науки (друга половина ХХ – початок ХХІ століття).»**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до тематичного плану наукових досліджень кафедри теорії і методики викладання трудового навчання та

креслення Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» «Теоретико-методичні основи структури та змісту освітньої галузі «Технології» на сучасному етапі» (державний реєстраційний 0112U004546). Тему дослідження затверджено вченою радою Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (протокол №4 від 7 грудня 2009 р.) та погоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології НАПН України (протокол №8 від 22 грудня 2009 р.).

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні етапів становлення й розвитку методики трудового навчання в Україні як галузі педагогічної науки у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст., визначенні провідних тенденцій наукових досліджень у галузі теорії та методики трудового навчання.

Поставлена мета передбачає виконання таких **задач**:

1. На основі аналізу наукових джерел уточнити сутність, мету та завдання методики трудового навчання як галузі педагогічної науки, визначити періоди та етапи її розвитку в Україні в контексті вітчизняної педагогічної науки.

2. Узагальнити досвід роботи співробітників науково-дослідної лабораторії трудового навчання і виховання НДІП України в галузі методичної науки.

3. Проаналізувати та систематизувати основні наукові погляди Д. Тхоржевського як провідного вітчизняного методиста трудового навчання в Україні.

4. Висвітлити сучасний етап розвитку методики трудового навчання в умовах модернізації технологічної освіти в Україні та узагальнити наукові здобутки нового покоління вчених та провідні тенденції у галузі методики трудового навчання.

Об'єкт дослідження – методика трудового навчання учнів.

Предмет дослідження – розвиток методики трудового навчання в Україні як галузі педагогічної науки у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття.

Для виконання поставлених завдань використовувалися такі **методи дослідження**: конкретно-пошуковий (аналіз, синтез, систематизація джерел і матеріалів), хронологічний (відображення змін у тематиці наукових досліджень із методики трудового навчання, вплив суспільно-історичних обставин на розвиток трудового навчання і його методики), поняттєво-термінологічний (визначення суті методики трудового навчання як галузі педагогічної науки), системний (вивчення методики трудового навчання як складової педагогічної науки, взаємозв'язок етапів її розвитку), екстраполяційний (узагальнення діяльності науково-дослідної лабораторії

трудового навчання, наукової школи академіка Д. О. Тхоржевського, сучасних дослідників).

Джерельна база дослідження. У процесі дослідження використано законодавчі та нормативні акти, матеріали Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України). Вивчалися фонди Національної наукової бібліотеки України імені Вернадського, Державної науково-технічної бібліотеки України, Науково-педагогічної бібліотеки імені В. О. Сухомлинського.

Джерелами дослідження також стали: архів Д. О. Тхоржевського, фахові видання досліджуваного періоду «Трудова підготовка в закладах освіти», «Радянська школа» та ін.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

- *вперше* з позиції комплексного підходу проаналізовано та систематизовано наукові дослідження в галузі методики трудового навчання в Україні в контексті історії вітчизняної педагогічної науки; обґрунтовано основні етапи становлення методики трудового навчання в період другої половини ХХ – початку ХХІ ст.: 1-й етап (1954 – 1970 рр.) – відновлення досліджень у галузі методики трудового навчання; 2-й етап (1971 – 1990 рр.) – узагальнення досвіду і побудова цілісної системи трудового навчання; 3-й етап (1991 – 2000 рр.) – методика трудового навчання в незалежній Українській державі; 4-й етап – модернізація системи та змісту технологічної освіти в Україні (2001 р. – по даний час) та провідні тенденції її розвитку в означений період (вплив на зміст досліджень у галузі методики трудового навчання суспільно-історичного, національно-культурного та науково-технічного розвитку держави Україна; зорієнтованість методики трудового навчання на актуальні виклики і проблеми трудової підготовки учнів у ті чи інші періоди розвитку суспільства і школи; децентралізація наукових досліджень у галузі методики трудового навчання, створення регіональних наукових шкіл з методики трудового навчання; вивчення, критичний аналіз та використання позитивного зарубіжного досвіду проведення наукових досліджень у сфері методики трудового навчання);

- *окреслено* роль та місце лабораторії трудової підготовки і політехнічної творчості Інституту педагогіки НАПН України, наукової школи Д. О. Тхоржевського та сучасних науковців (І. С. Волощук, О. М. Коберника, В. М. Мадзігона, В. К. Сидоренка, В. П. Тименка та ін.) у розробленні концептуальних засад, сучасних систем, змісту та форм організації трудового навчання в школі;

- *подальшого розвитку* набули положення про характерні особливості методики трудового навчання як галузі педагогічної науки, її сутності, мети й завдань.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання сформульованих положень і висновків задля збагачення історико-педагогічних знань в галузі теорії та методики трудового навчання. Оpubлікована монографія «Історія розвитку методики трудового навчання в

Україні» та матеріали дослідження можуть бути використані в розробці навчальних програм та навчально-методичних посібників із курсів «Основи теорії трудової підготовки», «Методика трудового навчання» для студентів з напрямку підготовки – технологічна освіта, у створенні нових програм із трудового навчання для загальноосвітніх шкіл, спецкурсів для закладів підготовки й підвищення кваліфікації вчителів трудового навчання.

Упровадження результатів дослідження. Результати дослідження впроваджено в навчальний процес на педагогічно-індустріальному факультеті Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (довідка № 236 від 29.02.2012 р.), технолого-педагогічному факультеті Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка № 304/01 від 22.02.2012 р.), індустріально-педагогічному факультеті Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка (№3 від 5.03.2012 р.), в інституті початкової та гуманітарно-технічної освіти Південноукраїнського педагогічного університету імені К. Д. Ушинського (довідка № 610 від 21.03.2012 р.), Прилуцького гуманітарно-педагогічного коледжу імені І. Я. Франка (довідка № 71 від 15.03.2012 р.).

Особистий внесок здобувача. У монографії, опублікованій спільно з О. Коберником, автору належить матеріал, в якому розкривається історія вітчизняної методики трудового навчання в другій половині ХХ та на початку ХХІ століття, етапи та тенденції розвитку даної галузі педагогічної науки.

Апробація результатів дослідження, основних положень та рекомендацій здійснювалися шляхом їх публікації у фахових педагогічних виданнях, у виступах та обговореннях на міжнародних конференціях: «Сучасні тенденції розвитку технологічної та професійної освіти в Україні у контексті європейської інтеграції» (Умань, 2010 р.), «Основні напрями реформування технологічної та професійно-технічної освіти» (Київ, 2011 р.) «Використання педагогічних технологій у практиці роботи сучасної школи» (Переяслав-Хмельницький, 2012 р.); «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД» (Переяслав-Хмельницький, 2012 р.); всеукраїнських конференціях: «Сучасні проблеми формування методичної компетентності майбутніх учителів трудового навчання» (Умань, 2011 р.), «Інформаційно-комп'ютерні технології в економіці, освіті та соціальній сфері» (Сімферополь, 2012 р.), «Освітній галузь «Технологія»: реалії та перспективи» (Київ, 2012 р.), «Проектна технологія: теорія, історія, практика» (Умань 2012 р.), на звітних конференціях кафедри теорії і методики викладання трудового навчання та креслення Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Основні результати дослідження викладені у 12 публікаціях, серед них: 1 монографія, 4 статті у наукових фахових виданнях, 4 – у збірниках наукових праць, 3 – у матеріалах міжнародних та всеукраїнських конференцій.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 221 найменувань і 1 додатка на 26 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 233 сторінки, із них 181 сторінка основного тексту. Робота містить 1 таблицю.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність дослідження обраної теми, визначено мету і задачі, об'єкт та предмет дисертаційної роботи, методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення, наведено дані про апробацію і впровадження результатів дослідження.

У **першому розділі «Становлення методики трудового навчання в Україні як галузі педагогічної науки»** на основі аналізу наукових джерел уточнено сутність, мету і завдання методики трудового навчання як галузі педагогічної науки; розкрито історію становлення методики трудового навчання в Україні.

Встановлено, що стосовно предмета «Методика трудового навчання» наукою виступає методика трудового навчання як галузь педагогіки. Методика трудового навчання в загальному її розумінні – це галузь педагогічної науки, яка досліджує закономірності навчання такого шкільного предмета як трудове навчання. У більш конкретному визначенні – це галузь педагогічної науки, яка досліджує закономірності, принципи, зміст, форми, методи трудового навчання в усіх освітніх, розвивальних і виховних аспектах.

Методика трудового навчання як галузь педагогічної науки має свій об'єкт, завдання й методи дослідження.

Об'єктом вивчення є процес трудового навчання учнів у школі: зміст навчального предмета, форми й методи навчання, пізнавальна діяльність учнів, наслідки навчання та ін.

Методика трудового навчання як галузь педагогічної науки передбачає обґрунтування завдань трудового навчання в школі та розкриття їхнього освітнього, розвивального й виховного значення.

При аналізі провідних тенденцій розвитку науки й техніки, а також вимог сучасного виробництва до трудової підготовки молоді окреслюються завдання методики трудового навчання. Певним чином вони зумовлюються місцем навчального предмета в системі шкільної освіти. У зв'язку з цим у методиці висвітлюється дидактичний взаємозв'язок трудового навчання та інших навчальних предметів, зокрема, основ наук, розкривається наступність трудового навчання в початкових, середніх і старших класах.

Аналіз джерельної бази дав підстави стверджувати, що становлення методики трудового навчання в Україні є наслідком перетворень у кінці

XIX – на початку XX ст. і зумовлене багатьма чинниками, зокрема, соціальними, економіко-політичними, історико-культурологічними тощо. Вирішальним фактором є зародження навчального предмета трудове навчання, який потребував розробки системи, змісту, форми та методів.

Зародження методики трудового навчання відбувалося у 80-х р. XIX ст. і було зумовлене введенням у навчальні плани загальноосвітніх закладів нового предмета – ручної праці, для якого необхідно було розробляти системи, зміст, форми та методи. Таке нововведення не було випадковим, адже розвиток капіталізму, поява нової техніки та технологій вимагали підготовлених, освічених працівників для промислового виробництва, а школа належної підготовки не забезпечувала. Це спричинило поширення ідеї введення ручної праці в загальноосвітню школу, наслідком чого було формування системи трудового навчання. Одночасно з цим почалося становлення методики трудового навчання як самостійної галузі педагогічного знання.

Для періоду 1917 – 1936 рр. характерним є те, що трудове навчання почали розглядати як системоутворюючий стрижень загальної освіти, продуктивна праця учнів стала основою навчально-виховного процесу, а провідне місце в системі народної освіти посіла єдина трудова школа-семирічка.

З другої половини 30-х рр. XX ст. почався занепад трудового навчання: простежується поступове зростання кількості годин на вивчення предметів з основ наук (адже рівень загальноосвітньої підготовки учнів трудових шкіл загалом був незадовільним) за рахунок «другорядних» предметів, зокрема трудового навчання, а з 1937 р. викладання праці було зовсім знято з навчального плану школи. Як показав досвід, це було великою помилкою, яку було виправлено лише в 1954 р., коли трудове навчання було відновлене в навчальному плані школи.

На основі проведеного історико-педагогічного аналізу виявлено, що в першій половині XX ст. було закладено теоретичні основи методики трудової підготовки молоді. Ученими доведено виховне значення раціонально організованої праці; визначено її роль і місце у процесі формування особистості, окреслено зміст трудового навчання для дівчат і хлопців, зміст трудової діяльності на кожному віковому етапі; обґрунтовано необхідність запровадження в шкільний навчальний процес праці як навчальної дисципліни, здійснення політехнічного навчання та професійної підготовки учнів, поєднання навчання з продуктивною працею; визначено орієнтовний зміст трудового навчання і виховання, принципи, що складають їх підґрунтя, та найбільш доцільні форми, методи, засоби, а також завдання, які мають бути реалізовані у процесі трудового навчання.

У другому розділі «Вітчизняна методика трудового навчання в контексті розвитку радянської системи трудової підготовки учнів (друга половина XX століття)» виокремлено основні етапи розвитку методики

трудового навчання в даний період, узагальнено досвід роботи співробітників науково-дослідної лабораторії трудового навчання і виховання НДІП України в галузі методичної науки, проаналізовано та систематизовано основні наукові погляди Д. О. Тхоржевського як провідного вітчизняного методиста трудового навчання в Україні цього періоду.

Встановлено, що у другій половині ХХ ст. (з 1954 р.) розпочався новий період у розвитку методики трудового навчання як науки, що включає в себе такі етапи:

1-й етап (1954 – 1970 рр.) – відновлення досліджень у галузі методики трудового навчання. Цей етап характеризується такими подіями:

- з 1954 – 1955 рр. навчальний предмет було відновлено в 1 – 5-х класах, а з 1956 – 1957 рр. – у всіх інших класах середньої школи. У початковій школі було введено «Ручну працю» (1 год. на тиждень), у 5 – 7-х класах – практичні заняття в навчальних майстернях і на навчально-дослідних ділянках (2 год. на тиждень), у 8 – 10-х класах – практикуми з машинознавства, сільського господарства й електротехніки. У другій половині 50-х рр. у 8 – 10-х класах викладався курс «Основи виробництва», що включав: у міській школі – машинознавство, основи промислового виробництва (на прикладі конкретного підприємства), автосправу, електротехніку; у сільських школах – сільське господарство, машинознавство, основи рослинництва, тваринництва, електротехніка й електрифікація сільського господарства. Це обумовлювалося необхідністю забезпечити політехнічну освіту учнів, яку законодавчо проголосив ХІХ з'їзд КПРС, а відповідно вимагало наукового обґрунтування змісту та методики вивчення даних курсів;

- у 1958 – 1965 рр. у навчальний план уведено виробниче навчання (12 год. на тиждень у 9 – 11-х класах), яким передбачалося оволодіння кожним учнем певною професією. Науковцям необхідно було розробити програми професійної підготовки учнів 9 – 11-х класів, обґрунтувати ефективні форми і методи здійснення професійної підготовки старшокласників на базі загальноосвітньої школи. Головною причиною було прагнення підготувати підростаюче покоління до праці, забезпечити йому можливість здобути професію;

- у 1966 рр. обов'язкове виробниче навчання було скасоване, оскільки виявилися серйозні недоліки в його організації: не було необхідної матеріальної бази, кваліфікованих учительських кадрів, виникли труднощі в задоволенні різних професійних інтересів школярів. Виробниче навчання зберігалось тільки в тих школах, які мали відповідні умови;

- з 1967 – 1968 рр. на трудове навчання відводилося 2 год. на тиждень у кожному класі. У 1 – 3-х класах заняття проводилися за єдиною для всіх шкіл програмою (елементи техніки, обслуговуючої і сільськогосподарської праці). Для середніх і старших класів науковцями було розроблено декілька варіантів програм, що мало дві мети: дати можливість школам будувати трудове навчання відповідно до виробничого оточення й наявної

матеріальної бази; враховувати інтереси учнів і можливість їх включення в трудову діяльність на місцевих підприємствах. У старших класах трудове навчання організовувалося переважно у формі трудових політехнічних практикумів в умовах школи. Використовувалася й виробнича база, в першу чергу, міжшкільні навчально-виробничі комбінати (МНВК) й навчальні цехи підприємств, поля і ферми колгоспів і радгоспів.

2-й етап (1971–1990 рр.) – узагальнення досвіду й побудова цілісної системи трудового навчання. Він характеризується такими подіями:

- у 1977 р. було збільшено час на трудове навчання в 9 – 10-х класах (до 4 год. на тиждень), у його основу було покладено понад 20 профілів трудового навчання, у тому числі електротехніку, радіоелектроніку, металообробку, деревообробку, основи будівельної справи, машинобудівне креслення, обробку тканин, торгове обслуговування тощо. Навчання за кожним профілем передбачало активне залучення учнів до продуктивної праці, а для бажаючих – здобуття масової професії; подальший розвиток отримали МНВК, учнівські виробничі бригади і т. д.;

- у 1984 р. було проведено реформу загальноосвітньої та професійної школи, у якій важливе значення мало поліпшення підготовки учнів до життя, праці. Було збільшено кількість годин на трудове навчання: у 1 – 7-х класах стало 2 год., у 8 – 9-х – 3 год., а в 10 – 11-х – 4 год. на тиждень; введено (1984 р.) навчальний предмет «Основи виробництва. Вибір професії» (1 год. на тиждень), виділено час на продуктивну працю учнів. Усе це потребувало зваженого підходу науковців у галузі методики трудового навчання до визначення основних принципів, змісту та методики вивчення нових курсів, організації різних форм трудової діяльності школярів у сфері промислового й сільськогосподарського виробництва.

3-й етап (1991 – 2000 рр.) – методика трудового навчання в незалежній Українській державі. Цей етап розвитку методики трудового навчання характеризується посиленням національного компонента у змісті трудового навчання. Система трудового і професійного навчання була пов'язана з відродженням національних трудових традицій, народних ремесел і промислів. З'являється низка досліджень, які присвячені формуванню національної самосвідомості учнів у процесі вивчення декоративно-прикладної творчості. Саме в цей час науково обґрунтовано Державний стандарт освітньої галузі «Технологія».

Отже тематика наукових досліджень у галузі методики трудового навчання багато в чому визначалася тими реформами, змінами, які проявлялися у сфері загальної середньої освіти, у системі трудової підготовки учнів. Ветановлено, що в радянський період значний вплив на зміст наукових досліджень у галузі методики трудового навчання мали ідеологічні партійні директиви, у роки незалежності – національний компонент.

У дисертації розкрито роль і місце лабораторії трудового навчання і виховання в реалізації актуальних завдань розвитку трудового навчання в

Україні на всіх етапах становлення навчального предмета, у науковому обґрунтуванні змісту та методики трудової підготовки учнівської молоді.

Доведено, що діяльність цієї лабораторії, яка в даний час мала назву трудової підготовки і політехнічної творчості, невіддільна від історії самого Інституту педагогіки. Уже в 1926 р. у складі УНДІПу було дві секції, які певним чином займалися проблемами трудової підготовки учнівської молоді: методики шкільної праці та методики виробничого навчання.

З перших днів існування Інституту педагогіки в ньому досліджувалися питання політехнізації навчання і трудового виховання учнів загальноосвітньої школи. У 20 – 30-і рр. яскравим педагогічним явищем в Україні були колонія ім. О. М. Горького та комуна ім. Ф. Е. Дзержинського, якими керував А. С. Макаренко. Науковці Інституту педагогіки добре знали про їхній новаторський педагогічний досвід, і більшість ставилася до нього схвально.

Особливістю педагогічних наукових розвідок періоду 50 – 90-х рр. ХХ ст. був аналіз проблеми політехнізму в руслі науково технічної революції. Зі створенням у 1955 р. відділу політехнічного навчання і трудового виховання наукові дослідження його співробітників почали виконуватися в аспекті теоретичного обґрунтування змісту політехнічного трудового навчання учнів різних вікових груп, вимог до вибору профілів професійної підготовки старшокласників, форм і методів навчально-виховного процесу в школі і в позашкільній роботі, а також формування інтересу до робітничих професій, до раціоналізаторства й дослідницької праці.

Після реорганізації відділу трудового навчання в лабораторію трудової підготовки і політехнічної творчості у 1985 р., науковцями розробляється теоретична база змісту, організаційних форм і методів трудового навчання та виховання учнів різних вікових груп, пропонуються нові підходи до визначення навчально-матеріальної бази та підготовки вчительських кадрів для трудового навчання школярів, узагальнюється передовий досвід шкіл у галузі трудового навчання учнів.

Узагальнюючи досвід роботи цієї науково-дослідної лабораторії, варто зазначити, що за період із 1955 р. її співробітниками видано 5 монографій, 30 підручників та навчальних посібників та більше 150 методичних посібників, навчальних програм, збірників із різних питань політехнізації освіти, трудового навчання, виховання і профорієнтації.

Найвагомішими були праці Ф. Л. Лесика, Д. О. Сметаніна, Д. М. Тарнопольського, В. М. Мадзігона, А. І. Дьоміна, В. І. Андріяшина, Є. М. Павлютенкова, Г. С. Левченка, О. П. Гнеденко, В. З. Моцак, В. Л. Цесельського, Г. А. Кондратюка, М. П. Тименка, С. В. Журавля, П. К. Білаша, І. С. Волощука, В. М. Оржеховської, Н. А. Пустовіт та ін.

На базі лабораторії трудового навчання виконали й захистили дисертації на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук 7 осіб, а кандидата наук – понад 70 осіб.

На прикладі праць Д. О. Тхоржевського і його учнів у роботі простежено еволюцію поглядів дослідника на системи трудового навчання, зміст, форми і методи трудового навчання та відповідну фахову підготовку вчителів трудового навчання.

Вагоме наукове значення для розвитку методики трудового навчання мали і сьогодні мають фундаментальні праці Д. О. Тхоржевського «Дидактика трудового навчання» (1972 р.), «Система трудового навчання» (1975 р.), три сотні його статей з актуальних питань політехнічної підготовки і трудового навчання учнів.

Особливості авторського погляду на підготовку вчителя праці дали нам підстави зробити висновок про те, що Д. О. Тхоржевським було розроблено певну систему вимог до професійної підготовки вчителя трудового навчання і формування його як особистості, здатної творчо виконувати завдання, що постають у повсякденній педагогічній практиці, зумовленій змінами в соціально-економічному житті суспільства і стрімким розвитком сучасних технологій.

У другому розділі дисертаційного дослідження зазначено, що Д. О. Тхоржевський є автором та керівником авторських колективів десятків навчальних програм і навчальних посібників із різних аспектів трудового навчання в загальноосвітній школі. Його книги перекладені мовами багатьох європейських країн, а за його підручниками з методики трудового навчання навчаються студенти не тільки українських ВНЗ.

У **третьому розділі «Розвиток методики трудового навчання на початку XXI століття»** висвітлено сучасний етап розвитку методики трудового навчання в умовах модернізації технологічної освіти в Україні та охарактеризовано наукові здобутки нового покоління вчених у галузі методики трудового навчання.

Зміни в суспільно-економічному житті країни значною мірою впливають на особливості трудової підготовки школярів. У зв'язку з цим у нашому дослідженні з'ясовано, що внаслідок кардинальних перетворень, які розпочалися у вітчизняній освітній системі після отримання Україною незалежності, методична наука почала вживати заходів щодо обґрунтування педагогічних умов формування творчої, освіченої, культурної та активної особистості.

Визначено, що інноваційний період у розвитку методики трудового навчання як науки, модернізації системи та змісту технологічної освіти в Україні розпочався із 2001 року. Він характеризується активним упровадженням Державного стандарту загальної середньої освіти в Україні («Технологія»); розробкою нового покоління навчальної програми з трудового навчання, в основу якої покладено проектно-технологічну систему, комплексу сучасних підручників, опублікуванням Концепції технологічної освіти, розробкою нових стандартів освітньої галузі

«Технологія» та іншими важливими науковими здобутками в галузі методики трудового навчання.

У роботі узагальнено еволюцію переосмислення сучасними науковцями в галузі методики трудового навчання назви освітньої галузі і навчального предмета з трудового навчання – на технології, окреслено перспективні шляхи модернізації технологічної освіти учнів загальноосвітніх навчальних закладів, охарактеризовано концептуальні підходи сучасних науковців до подальшого вдосконалення змісту, форм, методів, систем технологічної підготовки школярів. Розбудова системи технологічної освіти підростаючого покоління відповідно до окреслених вітчизняними вченими шляхів спроможна значною мірою подолати існуючі в її організації негаразди та запобігти моральному каліцтву молоді, яке може виникнути за умов ігнорування суспільством у цілому та загальноосвітньою школою зокрема, вказаного напрямку роботи.

Науковці XXI ст. доводять, що трудове навчання як компонент освітньої галузі «Технологія» має зазнати суттєвих змін із розвитком науково-технічного прогресу, модернізацією сфери техніки і технологій. За таких змін необхідно, як стверджують вони, врахувати історичний досвід методичної науки.

В основу наукового обґрунтування змісту та методики трудового навчання як провідного компонента освітньої галузі «Технологія» покладено принципи природовідповідності, культуровідповідності, творчості, варіативності, інтегративності, диференціації, системності, ергономічності, педагогічного проектування.

Сучасні науковці в галузі методики трудового навчання (І. С. Волощук, О. М. Коберник, В. М. Мадзигон, Г. С. Левченко, М. С. Корець, Є. В. Кулик, Л. В. Оршанський, М. І. Піддячий, В. К. Сидоренко, В. П. Тименко, В. П. Титаренко, О. М. Торубара та ін.) з позицій інноваційних вимог суспільства й особистості до освіти в цілому й технологічної освіти зокрема обґрунтовують державні стандарти освітньої галузі «Технологія», зміст трудового навчання в початковій, основній і старшій школі, нову проектно-технологічну систему трудового навчання, інноваційні педагогічні та інформаційно-комунікативні технології трудового навчання.

Виявлено, що нова плеяда науковців враховує історичний досвід методичної науки і практики трудової підготовки учнів, робить сміливі кроки на шляху модернізації технологічної освіти школярів у загальноосвітніх навчальних закладах України.

ВИСНОВКИ

1. Методика трудового навчання в загальному її розумінні розглядається в наукових джерелах як галузь педагогічної науки, яка досліджує закономірності навчання такого шкільного предмета як трудове навчання. У більш конкретному визначенні – це галузь педагогічної науки,

яка досліджує закономірності, принципи, зміст, форми, методи трудового навчання в усіх освітніх, розвивальних і виховних аспектах.

Методика трудового навчання як галузь педагогічної науки має свій об'єкт, завдання й методи дослідження. Об'єктом вивчення є процес трудового навчання учнів у школі: зміст навчального предмета, форми й методи навчання, пізнавальна діяльність учнів, результати навчання та ін. Методика трудового навчання як галузь педагогічної науки передбачає обґрунтування завдань трудового навчання в школі та розкриття їхнього освітнього, розвивального й виховного значення. Завдання методики трудового навчання деталізуються в процесі аналізу основних тенденцій розвитку науки й техніки, вимог сучасного виробництва до трудової підготовки молоді. Вони певною мірою визначаються місцем цього навчального предмета в системі шкільної освіти. Тому методика розкриває дидактичний взаємозв'язок трудового навчання з іншими навчальними предметами (насамперед із предметами з основ наук), наступність трудового навчання в молодших, середніх і старших класах.

На основі аналізу джерельної бази виявлено, що становлення методики трудового навчання в Україні відбулося в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. і зумовлюється численними соціальними, економіко-політичними, історико-культурологічними та іншими факторами, серед яких важливу роль відіграє зародження навчального предмета «трудове навчання», для якого необхідно було розробляти системи, зміст, форми та методи. Вивчення та аналіз підходів, систем трудового навчання, його змісту, методики проведення уроків трудового навчання, педагогічної спадщини, архівних джерел, інших документів і матеріалів дає підстави стверджувати, що в період кінця ХІХ – першої половини ХХ ст. методика трудового навчання пройшла такі етапи свого становлення й розвитку: 1) зародження: кінець ХІХ ст. – 1917 р.; 2) реорганізації: 1917 – 1937 рр.; 3) зникнення: 1937 – 1954 рр.

Встановлено, що у другій половині ХХ ст. (з 1954 р.) розпочався новий період у розвитку методики трудового навчання як науки, що включає в себе такі етапи: 1-й етап (1954 – 1970 рр.) – відновлення досліджень у галузі методики трудового навчання; 2-й етап (1971 – 1990 рр.) – узагальнення досвіду й побудова цілісної системи трудового навчання; 3-й етап (1991 – 2000 рр.) – методика трудового навчання в незалежній Українській державі.

З початку ХХІ ст. методика трудового навчання вступила в інноваційний період свого розвитку – час модернізації системи та змісту технологічної освіти в сучасній Україні.

На підставі аналізу історичного розвитку методики трудового навчання як галузі педагогічної науки в Україні з другої половини ХХ ст. і до сьогодення часу доведено, що провідними тенденціями, які визначали й визначають зміст і характер наукових досліджень в цьому напрямі, є:

– вплив на зміст досліджень у галузі методики трудового навчання суспільно-історичного, національно-культурного та науково-технічного розвитку держави України;

- зорієнтованість методики трудового навчання на актуальні виклики і проблеми трудової підготовки учнів у ті чи інші періоди розвитку суспільства і школи;

- децентралізація наукових досліджень у галузі методики трудового навчання, створення регіональних наукових шкіл з методики трудового навчання (Г. В. Терещук (м. Тернопіль), О. М. Коберник (м. Умань), Л. В. Оршанський (м. Дрогобич), В. П. Титаренко (м. Полтава)) тощо;

- вивчення, критичний аналіз та використання позитивного зарубіжного досвіду проведення наукових досліджень у сфері методики трудового навчання.

2. Персоналізований підхід до вивчення досвіду роботи співробітників науково-дослідної лабораторії трудового навчання НДПН України (у даний час – лабораторія трудової підготовки і політехнічної творчості Інституту педагогіки НАПН України) у галузі методичної науки дав можливість з'ясувати, що вона зробила значний внесок у розробку теорії та реалізацію в Україні ефективної методики трудової підготовки школярів.

Виявлено, що історія становлення і розвитку лабораторії трудового навчання і виховання невіддільна від історії самого Інституту педагогіки, у якому з перших днів існування досліджувалися питання політехнізації навчання і трудового виховання учнів загальноосвітньої школи.

У 50 – 90-і рр. особливістю педагогічних досліджень науковців лабораторії були обґрунтування проблеми політехнізму у світлі науково-технічної революції, теоретичне обґрунтування змісту політехнічного трудового навчання учнів різних вікових груп, вимог до вибору профілів професійної підготовки старшокласників, форм і методів навчально-виховного процесу в школі і в позашкільній роботі, а також розвитку інтересу до робітничих професій, до дослідництва й раціоналізації.

Після реорганізації відділу трудового навчання в лабораторію трудової підготовки і політехнічної творчості в 1985 р., науковцями розробляється теоретична база змісту, організаційних форм і методів трудового навчання та виховання учнів різних вікових груп, пропонуються нові підходи до визначення навчально-матеріальної бази, узагальнюється передовий досвід шкіл у галузі трудового навчання учнів.

Найбільш значущими були публікації Ф. Л. Лесика, Д. О. Сметаніна, Д. М. Тарнопольського, В. М. Мадзігона, А. І. Дьоміна, В. І. Андріяшина, Є. М. Павлютенкова, Г. Є. Левченка, О. П. Гнеденко, В. З. Моцак, В. Л. Цесельського, Г. А. Кондратюка, М. П. Тименка, С. В. Журавля, П. К. Білаша, І. С. Волощука, В. М. Оржиховської, Н. А. Пустовіт та ін.

Тематика наукових досліджень співробітників лабораторії визначалася потребами загальноосвітньої школи і передбачала обґрунтування змісту трудового навчання учнів початкової, основної і старшої школи відповідно до гендерних особливостей учнів і функціонування навчального закладу та розробку нового покоління підручників з предмета.

На базі лабораторії трудового навчання виконали й захистили дисертації на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук 7 осіб, а кандидата наук – понад 70 осіб.

3. Аналіз історико-педагогічної літератури, архівних документів, сучасних досліджень дав змогу простежити науково-педагогічний шлях Д. О. Тхоржевського (1930 – 2002) – одного із провідних учених у галузі трудового навчання, формування його поглядів на методику трудового навчання. Дослідження життя і творчості Д. О. Тхоржевського засвідчує, що діапазон його наукових досліджень досить широкий. Учений доклав багато зусиль для обґрунтування систем трудового навчання, розкриття дидактичних основ трудового навчання в школі, дослідження змісту і форм трудової підготовки учнівської молоді, включаючи допрофесійне та початкове професійне її навчання. Його праці, написані у другій половині ХХ ст., є вагомим внеском у розвиток методики трудового навчання і політехнічної освіти.

4. Обґрунтовано, що становлення нових соціально-економічних відносин у суспільстві після проголошення незалежності України зумовило необхідність перегляду на практиці традиційних підходів та подолання звичних стереотипів до організації і змісту освіти в цілому і трудового навчання зокрема, що й визначало тематику наукових досліджень.

Початок ХХІ ст. характеризується інноваційними підходами до обґрунтування концептуальних засад технологічної освіти в сучасній українській школі, визначення змісту трудового навчання на основі особистісно орієнтованого і компетентісного підходів, розроблення проєктно-технологічної системи трудового навчання, що покладена в основу модернізованих навчальних програм.

В основу наукового обґрунтування змісту та методики трудового навчання як провідного компонента освітньої галузі «Технології» покладені принципи природовідповідності, культуровідповідності, творчості, варіативності, інтегративності, диференціації, системності, ергономічності, педагогічного проєктування.

Доведено, що сучасні науковці в галузі методики трудового навчання (І. С. Волошук, О. М. Коберник, В. М. Мадзігон, Г. Є. Левченко, М. С. Корець, С. В. Кулик, Л. В. Оршанський, М. І. Піддячий, В. К. Сидоренко, В. П. Тименко, В. П. Титаренко, О. М. Торубара та ін.) з позицій вимог суспільства й особистості до освіти в цілому і технологічної освіти зокрема обґрунтовують державні стандарти освітньої галузі «Технологія», зміст трудового навчання в початковій, основній і старшій школі, нову проєктно-технологічну систему трудового навчання, інноваційні педагогічні та інформаційно-комунікативні технології трудового навчання.

Виявлено, що нова плеяда науковців враховує історичний досвід методичної науки і практики трудової підготовки учнів, робить сміливі кроки на шляху модернізації технологічної освіти школярів у загальноосвітніх навчальних закладах України.

Дослідження не вичерпує всіх питань, що стосуються вивчення історії становлення і розвитку методики трудового навчання в Україні як галузі педагогічної науки і не претендує на повноту характеристики розглянутої проблеми, а є лише одним із перших підходів до її аналізу. Предметом подальших наукових пошуків, на наш погляд, можуть бути дослідження, що стосуються внеску окремих учених у цій галузі, історії та аналізу результатів досліджень співробітників науково-дослідної лабораторії трудової підготовки і політехнічної творчості.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Гаргін В. В., Коберник О. М. Історія розвитку методики трудового навчання в Україні / В. В. Гаргін, О. М. Коберник : монографія. – Умань : ПП Жовтий, 2012. – 166 с.

Статті у фахових виданнях та наукових збірниках

1. Гаргін В. В. Методика трудового навчання як галузь педагогічної науки / В. В. Гаргін // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – Умань, 2010. – Част. 2. – С. 100 – 110.

2. Гаргін В. В. Наукові здобутки нового покоління вчених у галузі методики трудового навчання / В. В. Гаргін // Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Переяслав-Хмельницький, 2012. – Вип. № 24. – С. 47 – 51.

3. Гаргін В. В. Практична придатність учня до певного виду діяльності / В. В. Гаргін // Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Переяслав-Хмельницький, 2012. – Вип. № 26. – С. 65 – 68.

4. Гаргін В. В. Сучасний етап розвитку методики трудового навчання в умовах модернізації технологічної освіти в Україні / В. В. Гаргін // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія : педагогічні науки. – Чернігів : ЧДПУ, 2012. Вип. 97. – С. 35 – 38.

Тези і матеріали конференцій

5. Гаргін В. В. Інтеграційні процеси у технологічній освіті / В. В. Гаргін // Проблемы и пути их решения в современной науке : материалы XVIII Международной научно-практической конференции, 24 – 26 февраля 2012 г. – Горловка : ООО «НВП «Интерсервис»», 2012. – Ч. 2. – С. 30 – 32.

6. Гаргін В. В. Компетентнісний підхід в технологічній освіті / В. В. Гаргін // Інформаційно-комп'ютерні технології в економіці, освіті та соціальній сфері : матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції, 24 – 26 лютого 2012 р. – Сімферопіль : НІЦ КІПУ, 2012. – Вип. № 7. – С. 36 – 38.

7. Гаргін В. В. Концепція технологічної освіти учнів загальноосвітніх навчальних закладів / В. В. Гаргін // Проблеми та перспективи розвитку

науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД : матеріали I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 26 – 28 лютого 2012 р. – Переяслав-Хмельницький :ТОВ «Колібри 2011», 2012. – С. 158 – 159.

Статті в інших виданнях

8. Гаргін В. В. Становлення системи підготовки вчителів трудового навчання в Україні (друга половина XX століття) / В. В. Гаргін // Технологічна освіта: досвід, перспективи, проблеми : [зб. наук. праць]. – Переяслав-Хмельницький, 2010. – Вип. № 6. – С. 10 – 17.

9. Гаргін В. В. Зародження методики трудового навчання в Україні в контексті педагогічної науки / В. В. Гаргін // Технологічна освіта: досвід, перспективи, проблеми : [зб. наук. праць]. – Переяслав-Хмельницький, 2011. – Вип. № 7. – С. 52 – 59.

10. Гаргін В. В. Становлення методики трудового навчання в Україні в контексті розвитку педагогічної науки (кінець XIX століття – перша половина XX століття) / В. В. Гаргін, Ю. В. Коломієць // Технологічна освіта: досвід, перспективи, проблеми : [зб. наук. праць]. – Переяслав-Хмельницький, 2011. – Вип. № 7. – С. 59 – 67.

11. Гаргін В. В. Керівна роль учителя в поглядах Дмитра Олександровича Тхоржевського / В. В. Гаргін // Технологічна освіта: досвід, перспективи, проблеми : [зб. наук. праць]. – Переяслав-Хмельницький, 2012. – Вип. № 8. – С. 23 – 29.

АНОТАЦІЇ

Гаргін В.В. Розвиток методики трудового навчання в Україні як галузі педагогічної науки (друга половина XX – початок XXI століття).

Дисертація у вигляді рукопису на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання технологій. Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», 2012.

У дисертації розкрито сутність, мету та завдання методики трудового навчання, досліджено провідні тенденції та основні етапи її розвитку в Україні як невід’ємної складової педагогічної науки.

Проаналізовано дослідження лабораторії трудового навчання і політехнічної творчості Інституту педагогіки НАПН України та узагальнено досвід роботи її співробітників у контексті розвитку методики трудового навчання. Вивчено наукову спадщину та систематизовано основні наукові погляди Д. О. Тхоржевського як провідного вітчизняного фахівця в галузі методики трудового навчання.

Досліджено сучасний етап розвитку методики трудового навчання в умовах модернізації технологічної освіти в Україні, охарактеризовано надбання сучасних науковців у галузі методики трудового навчання.

Ключові слова: методика трудового навчання, педагогічна наука, лабораторія трудового навчання, Д. О. Тхоржевський, модернізація технологічної освіти, здобутки сучасних науковців.

Гаргин В.В. Развитие методики трудового обучения в Украине как области педагогической науки (вторая половина XX – начало XXI вв.).

Диссертация в виде рукописи на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения технологиям, Государственное высшее учебное заведение «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды», 2012.

В диссертации на основе анализа научных источников обосновывается сущность, цели и задачи методики трудового обучения как области педагогической науки. Доведено, что методика трудового обучения – это область педагогической науки, исследующая закономерности, принципы, содержание, формы, методы трудового обучения как школьного предмета, а также предусматривающая обоснование задач трудового обучения в школе и раскрытие их образовательного, развивающего и воспитательного значения. Задачи методики трудового обучения детализируются в процессе анализа основных тенденций развития науки и техники, требований современного производства к трудовой подготовке молодёжи. Поэтому методика раскрывает дидактическую взаимосвязь трудового обучения с другими школьными предметами, преемственность трудового обучения в начальной, основной и старшей школе.

Изучение и анализ истории методики трудового обучения, научных исследований в этой отрасли педагогической науки дало возможность выделить несколько этапов становления и развития методики трудового обучения: зарождения: конец XIX ст. – 1917 гг.; реорганизации: 1917 – 1937 гг.; исчезновения: 1937 – 1954 гг.; возобновления исследований: 1954 – 1970 гг.; обобщения опыта: 1971 – 1990 гг.; методика трудового обучения в независимой Украине: 1991 – 2000 гг.; модернизация системы и содержания технологического образования: с 2001 г. до настоящего времени.

Основными тенденциями, определяющими содержание и характер научных исследований в этом направлении, являются: общественно-историческое, национально-культурное и научно-техническое развитие государства Украина; ориентированность методики трудового обучения на актуальные вызовы и проблемы трудовой подготовки школьников; децентрализация научных исследований в области методики трудового обучения, создание региональных научных школ; изучение, критический анализ и использование положительного зарубежного опыта проведения научных исследований в области методики трудового обучения.

В работе отмечен большой вклад лаборатории трудовой подготовки и политехнического творчества Института педагогики НАПН Украины в разработку теории и реализацию в Украине эффективной методики трудовой

подготовки школьников. Изучен научно-педагогический путь Д. А. Тхоржевского, формирование его взглядов на методику трудового обучения. Показано, что учёный приложил немало усилий для обоснования систем трудового обучения, раскрытия дидактических основ трудового обучения в школе, исследований содержания и форм трудовой подготовки молодёжи, включая её допрофессиональное и начальное профессиональное обучение.

Обосновано, что становление новых социально-экономических отношений в обществе после провозглашения Украинной независимости обусловило необходимость пересмотра традиционных подходов в организации образования в целом и трудового обучения в частности. Показано, что основой модернизированных учебных программ становится проектно-технологическая система трудового обучения, базирующаяся на лично-ориентированном и компетентностном подходах. Обобщена эволюция переосмысления современными учеными в области методики трудового обучения названия образовательной области и школьного предмета с трудового обучения на технологии, очерчены перспективные пути модернизации технологического образования школьников, охарактеризованы концептуальные подходы дальнейшего совершенствования содержания, форм, методов, систем технологической подготовки молодёжи.

Ключевые слова: методика трудового обучения, педагогическая наука, лаборатория трудового обучения, Д. А. Тхоржевский, модернизация технологического образования, достижения современных ученых.

Gargin V. V. The Development of Labor Training Methodology in Ukraine as a Department of Pedagogical Science (the second half of the 20th century – the beginning of the 21st century). – Typescript.

The thesis intended for obtaining Candidate degree in pedagogical sciences in specialty 13.00.02 – theory and methodology of training of technologies. State Higher Educational Establishment «Pereyaslav-Khmelnytsky State Hrihorii Skovoroda Pedagogical University», 2012.

The thesis discovers the subject-matter, goal and objectives of labor training methodology, it investigates the principal tendencies and the main phases of its development in Ukraine as an integral part of pedagogical science.

The research of the labor training and polytechnic work laboratory of the Institute of Pedagogics of National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine are analyzed and the experience of its members within the framework of the labor training methodology's development is generalized. The main scientific views of D. O. Thorzhevskyy, as the leading national specialist of the labor training methodology, were systematized and his scientific heritage was studied.

The modern phase of the labor training methodology's development under the conditions of modernization of technological education in Ukraine was

investigated, the modern scientists achievements in the labor training methodology were described.

Key words: the labor training methodology, pedagogical science, the labor training laboratory, D. O. Thorzhevskyy, modernization of technological education, the modern scientists' achievements.

НБ НПУ

100154044

Підписано до друку 07.08.2012 р. Формат 60x84/16.

Папір офсетний. Гарнітура Таймс.

Наклад 100 прим. Зам. № 511

Віддруковано з оригіналів

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9

Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.

(044) 239-30-26

